

Mirja Lehikoinen

Kun lukkari kannettiin ulos kirkosta

Puheenvuoro Lehikoisten ensimmäisessä sukukokouksessa Juuassa 10.7.2010

Sukututkimus houkuttelee ottamaan selvää sukuun kuuluneiden ihmisten elämänvaiheista ja tallettamaan heistä kertovia tarinoita. Monet olette varmaan kuulleet sen tarinan, joka sijoittuu vuoteen 1805. Silloin muutamat Nunnanlahden ja Larinsaaren miehet kävivät niin vallattomiksi, että kantoivat lukkarin ulos kirkosta, koska pitivät häntä huonoäänisenä ja virkaansa sopimattomana.

Suomessa elettiin tuolloin 1800-luvun alussa Ruotsin vallan viimeisiä vuosia. Juuan lukkariksi oli valittu vuonna 1804 kappalaisen poika Johan Lindblad, joka oli toiminut pitäjän koulumestarina. Kaikki eivät olleet kuitenkaan valintaan tyytyväisiä. Koska asia liittyy myös Lehikoisiin, voisi tässä tilaisuudessa palauttaa mieleen kahden toukokuisen sunnuntain tapahtumat vuonna 1805. Lukkarin virkaa oli hakenut Axlin-niminen mies, joka ei päässyt edes ehdolle. On kerrottu, että hän olisi yllyttänyt Lehikoisia kyseenalaiseen tekoon, estämään uutta lukkaria toimittamasta virkaansa. Toukokuun 5. päivänä he eivät päästäneet Lindbladia kirkkoon hänen avatessaan kirkon ovia. Seuraavana sunnuntaina he kantoivat lukkarin ulos kirkosta, kun jumalanpalvelus oli jo alkanut. Näistä tapauksista oli syntynyt runo, jonka Elias Lönnrot on tallettanut *Kantele*-nimiseen vihkoseen.

Elias Lönnrot teki ensimmäisen pitkän runonkeruumatkansa Hämeeseen, Savoan ja Karjalaan vuonna 1828, 23 vuotta tämän Juuan tapauksen jälkeen. Tuolla reisulla hän on poikennut myös Juuan puolelle ja silloin tallettanut runon, jonka otsikko on *Juukan Lukkarista*. Runo alkaa seuraavasti ja kertoo mitä tapahtui kirkon rappusilla:

*Jop' on laulu laitettuna,
sanat somat solmittuna,
Juukan Lukkarin jutusta,
Kapinasta Karjalaisten.
Kuin otit poloset pojat,
Narrit kiinni nappasivat,
Ja tarttuit takasin puolin;
Suurra juhlanan jumalan,
Kannoit laulukanttorisa
Yli kirkon aian kivisen.*

Liekö lukkari päässyt vielä sillä kertaa takaisin kirkkoon, sitä ei runo kerro. Mutta eivät miehet tähän tyytyneet. Seuraavana sunnuntaina he menivät vielä pidemmälle. Tuolloinhan kirkossa ei ollut urkuja ja lukkari johti veisuuta omasta lukkarinpenkistään. Lehikoiset vetivät lukkarin pois paikaltaan, kantoivat hänet ulos kirkosta ja heittivät kirkonaidan ulkopuolelle. Vaalissa valitsematta jäänyt Axlin astui lukkarin paikalle ja jatkoi veisuuta, niin kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Runo kertoo:

*Tempasivat temppeleistä,
Penkistä peräti veivät,
Kahen puolin kannattivat,
Kirkkomäelle menivät,
Ja sanoit sanoilla näillä:
”Mene tuonne määkimähän,
Laitumelle laulamahan,
Huutamahan hongikolle,
Kaikumaan kataikolle
Karjakullan kuuntelessa;
Siell' on sun sisariasi,
Siellä viisi veikkoasi,
Kuusi kummisi tytärtä,
Seihtemän setäsi lasta.*

Runossa moititaan vielä lukkarin laululahjoja

*Etpä sinä ensinkänä
Kelpoaha kellenkähän,
Lukkariksi luonnonkahan,
Lainkahan laulajaksi.”*

Tuon ajan oloissa tempaus oli varmasti rohkea ja ennenkuulumaton, mikseipä nykyisinkin. Koska kahtena sunnuntaina tapahtui tällaista vallattomuutta, virkavalta puuttui asiaan ja miehet saivat rangaistuksen. Hovioikeus määräsi heille *40 paria raippoja, mustalla penkillä istumista ja työtä linnassa vuoden ja kolme kuukautta sekä 700 riksiä sakkoja.*

Tarkempia tietoja näistä Nunnanlahden Röplövän ja Larinsaaren Kosulan miesten ”urotöistä” on Pielisjärven tuomiokunnan tuomiokirjoissa. Tässä olisi yksi kiinnostava tutkimuskohde tarkempien tietojen saamiseksi. Keitä olivat nämä rangaistut? Miten rangaistusten täytäntöönpano sujui? Ehkäpä joku Lehikoinen onkin jo asiaa tutkinut.

Lönnrotin muistiin merkitsemän runon mukaan kapinoitsijat yrittivät hankkia itselleen mieluisan lukkarin, ja etunenässä siinä puuhasi Kosulan Antti Lehikoinen, ”Kosulainen”. Jupakan jälkeen koulupoika Petter Nevalainen hoiti Lindbladin virkaa kahdeksan kuukautta, mutta Lindblad sai kuitenkin pitää virkansa aina kuolemaansa saakka vuoteen 1836.

Perimätieto kertoo Kosulaisen vaiheista noiden toukokuun tapahtumien jälkeen. Heikki Kokkonen on merkinnyt muistiin kuulemiaan tarinoita Juuan pitäjän

historiassaan, ja niitä vieläkin paikkakunnalla muistetaan.

Tämä Juuassa sattunut tapaus näyttää olleen varoittavana esimerkkinä, kun Rääkkylään valittiin kanttoria vuonna 1807. Uutta lukkaria odotellessa virkaa hoiti samainen lukkarinoppilas Pahl Axlin. Kirkkoherra Lindfors kirjoitti maaherralle, että Axlin oli tyhjäntoimittaja, joka oli elämäntyökseen ottanut vehkeilemiset lukkarinvirkoja täytettäessä. Hänet pitäisi viedä Viaporin työhuoneeseen hyödylliseen työhön, ettei Rääkkylässä tapahtuisi samaa kuin Juuassa.

Lähteitä: Heikki Kokkonen: Juuan pitäjän historia, Helsinki 1941
Elias Lönnrot: Kantele, osa 4, Helsinki 1831
(www.finlit.fi/kirjasto/digi SKS:n digitoidut teokset)
J.M. Salenius: Lukkareista Karjalassa ja Savossa menneillä vuosisadoilla, Historiallinen arkisto: 1902 : 2